

Raportti pakolaisten vastaanottamisesta Suomussalmen kuntaan, kevät 2022

Suomussalmen kuntastrategia 2017–2025

Suomussalmen kuntastrategian 2017–2025 mukaisesti monikulttuurisuus nähdään kunnassa rikkautena. Kunta on rohkea edelläkävijä ja arki täällä on kaikille kuntalaisille turvallista ja mutkatonta. Kunta huolehtii pakolaisten vastaanotosta ja maahanmuuttotyön tavoitteena on maahanmuuttajien sujuva kotoutuminen ja kiinnittyminen yhteisöön.

YLEISTÄ

Suomen kohdentamispäätös ja kiintiöallokaatio 2022

Suomi vastaanottaa pakolaiskiintiössä henkilöitä, jotka UNHCR on katsonut pakolaisiksi ja joita UNHCR esittää uudelleensijoitettavaksi. Suomen viranomaiset valitsevat Suomeen otettavat pakolaiset UNHCR:n esityksestä.

Valtakunnalliset pakolaiskiintiöt määritellään budjettiriihessä aina syksyisin. Loppuvuoden aikana TEM, Maahanmuuttovirasto ja ELY-keskukset neuvottelevat alueelliset allokaatiot siten, että jo ennakoon tiedetään, kuinka monta kiintiöpakolaista kullekin ELY-alueelle osoitetaan. ELY-keskus puolestaan neuvottelee paikallisesti kuntien kanssa kuntakohtaisesta sijoittamisesta.

Vuoden 2022 pakolaiskiintiötä on nostettu 450 paikalla ja se on tällä hetkellä 1500 henkilöä. Sisäministeriö on, oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmän päätöksen mukaisesti, ulkomaalaislain 91 §:n (1252/2011) nojalla vahvistanut pakolaiskiintiön kohdentamisen vuonna 2022 seuraavasti:

Syyrialaiset pakolaiset Libanonissa ja Turkissa	500
Kongolaiset pakolaiset Sambiassa	200
Afganistanilaiset pakolaiset Iranissa	600
Libyasta Ruunaan evakuoitunut pakolaiset	70
Hätätapauksia ja pakolaisia ilman alue- tai kansalaisuusrajoitusta	130

Suomussalmen kunta voi esittää toiveet vastaanotettavan pakolaisryhmän kansalaisuudesta. Kuntatoiveet ja kriteerit välittyvät Maahanmuuttovirastolle ulkomaalaisasioiden asiainkäsittelyjärjestelmän (UMA) kautta, jossa Suomussalmen kunnalla on oma käyttäjäsivu.

Tällä hetkellä kuntapaikoille on tarvetta (alueallokaatiosta puuttuu 47 kuntapaikkaa, tilanne 7.2.2022). Tällä hetkellä Kainuun kiintiö vuodelle 2022 muodostuu Kajaanin 80 paikasta. Kajaanissa on voimassa jatkuva päätös 100 kiintiöpakolaisen vastaanottamisesta vuosittain (20 paikkaa tulee turvapaikkahakijoiden kuntaansijoituspäätösten kautta).

Kuntapaikkojen kohdentaminen:

	SOPIMUSKUNTA	Kiintiön kuntapaikat yhteensä	Kiintiöpakolaiset (pl. hätätapaukset)	Hätätapaukset	alaikäiset ilman huoltajaa tulevat kiintiöpakolaiset
KAIKKI YHTEENSÄ	222	1453	1283	130	40

Suomussalmen vastaanottotilanne

Suomussalmella on otettu kiintiöpakolaisia vastaan vuodesta 2016. Vuosina 2016–2020 Suomussalmi on vastaanottanut ”lapsiperheitä, jotka tulevat samasta kieliryhmästä”, vuonna 2021 kieliryhmävaatimus poistui.

Vuosien 2016–2021 aikana Suomussalmi on ottanut vastaan yhteensä 22 pakolaisperhettä (114 henkilöä). Tällä hetkellä Suomussalmella asuu 84 kiintiöpakolaistaustaista henkilöä (37 aikuista ja 47 lasta). Pakolaisperheet muodostavat 20 taloutta (1–7 hlöä).

Tällä hetkellä (tilanne 23.2.) yksi vauva on kotona, varhaiskasvatuksessa on 12 lasta, perusopetuksen valmistavalla luokalla 10 lasta, alakoulussa 15 henkilöä, yläkoulussa 8 henkilöä, Kianta-opiston järjestämässä luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten ryhmässä 12 henkilöä, ammatillisesti suuntautuneessa koto-koulutuksessa 1 henkilö, aikuisten perusopetuksessa 20 henkilöä, äitiyslomalla 1 henkilö, työttömänä työnhakijana 1 henkilö ja työelämässä 3 henkilöä.

Suomussalmelta poismuuttaneiden perheiden oleskelu paikkakunnalla ennen muuttoa vaihtelee 7 kuukauden ja 2 v 1 kk vuoden välillä. Viimeinen pakolaisperheen poismuutto Suomussalmelta tapahtui kesäkuussa 2021.

Muuttaneet perheet ovat osallistuneet aktiivisesti alkuvaiheen kotoutukseen ja ovat siirtyneet muualle joko perhesyistä tai heille paremmin soveltuvien koto- ja ammattikoulutusten perässä.

Pakolaisten vastaanottoa koskevat sopimukset ja asiakirjat

Valtuuston päätöksen mukaisesti 26.2.2016 Suomussalmen kunta solmi ELY-keskuksen kanssa **Sopimuksen kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä**. Sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimuksen mukaan kunta on varautunut järjestämään kotoutumista edistävät palvelut ja toimenpiteet kotouttamislain 2 §:n 2 ja 3 momentin mukaisille, kuntaan osoitetuille ja sijoitetuille henkilöille.

ELY-keskus ja kunta yhdessä arvioivat vuosittain kuntaan osoitettujen ja sijoittuneiden henkilöiden alkuvaiheen palveluihin, asumiseen sekä muihin kotouttamis- ja peruspalveluiden käyttöön kohdistuvat tarpeet. Niiden mukaan pakolaisten vastaanottaminen, **alkuvaiheen palvelujen järjestäminen ja heidän kotoutumisensa** Suomussalmella on sujunut hyvin.

Suomussalmen kunnalla on **sopimus Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa** kunnan vastaanottamien kiintiöpakolaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä ja niihin liittyvien tietojärjestelmien käytöstä sekä palvelujen käytöstä aiheutuvien kustannusten korvausten hakemisen periaatteista ja vastuista kuntayhtymän ja kunnan välillä Kainuun ELY-keskukselta (1.8.2016 ja päivitetty 19.4.2017 erityiskustannusten osalta).

Tällä hetkellä Suomussalmella ei ole voimassa olevaa **sopimusta kiireellistä uudelleen sijoitusta tarvitsevien kiintiöpakolaisten vastaanotosta**. Sopimus solmitaan, mikäli valtuusto tekee päätöksen uusien pakolaisten vastaanotosta. Sopimus on ollut voimassa siltä varalta, että kunta voisi ottaa vastaan esityksiä ns. hätätapauslistalta, mikäli sen kautta tulevat kiintiöpakolaiset täyttävät kunnanvaltuuston asettamat edellytykset.

Suomussalmen kunta on mukana **Kainuun kuntien yhteisessä kotouttamisohjelmassa**. Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on kotoutumislain 32 §:n mukaan laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kotouttamisohjelma on tärkeä työkalu maahanmuuttajien parissa työskenteleville ammattilaisille ja sidosryhmille. Voimassa oleva kotouttamisohjelma on myös edellytys pakolaisten vastaanotosta aiheutuvien kustannusten korvaukselle. **Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma on päivitetty vuodelle 2022.**

KOTOUTUMISEN ALKUVAIHEEN PALVELUT

Suurin osa pakolaisten palveluja toteutetaan kunnan tuottamina peruspalveluina. Kunta huolehtii siitä, että sen tarjoamat palvelut edistävät pakolaisten tarpeen mukaisten ja laadukkaiden kotouttamista edistävien palveluiden saatavuutta myös silloin, kun kielitaito sekä kulttuuri- ja yhteiskuntatuntemus eivät ole vielä riittäviä.

Pakolaisohjaus, työllisyysohjaus ja maksatusasiat

Pakolaisia vastaanottavana kuntana Suomussalmi tuottaa kotouttamislain edellyttämät pakolaisohjauspalvelut. Pakolaisohjauksen tehtävänä on turvata kuntaan muuttavien kiintiöpakolaisten hyvinvoinnin perusta ja luoda edellytyksiä heille turvalliseen sujuvaan arkeen sekä kotoutumiseen. Työhön kuuluu maahanmuuttaja- ja kotouttamistyön kokonaiskoordinaatio, ohjaus ja palvelujen kehittäminen. Tehtävä sisältää kiintiöpakolaisten vastaanoton järjestelyä, alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa, erilaisia kotoutumista edistäviä tehtäviä sekä yhteistyötä eri viranomaisten ja yhdistysten sekä kuntalaisten kanssa.

Kunnat ovat kotoutumislain mukaisesti oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin kotoutumispalveluiden järjestämisestä. Korvausaika on 4 vuotta kiintiössä tulleista henkilöistä, minkä jälkeen päättyvät myös kunnan tarjoamat pakolaisohjauspalvelut. **Tällä hetkellä kunnan järjestämien pakolaisohjauksen palvelujen piirissä on 74 henkilöä (33 aikuista ja 41 lasta).**

Tällä hetkellä Suomussalmen kunnassa on kaksi pakolaisohjaajaa, joista toisella on määräaikainen työsopimus huhtikuun loppuun ja toisella toimeksiantosopimus (korkeintaan 18 pv/kk) niin ikään huhtikuun loppuun.

Maksatusasioita hoitaa kunnan ICT-sihtööri ja työllisyysasioita kuntakokeilun vieraskielisten työllisyysohjaaja (toimialueena kaikki Kainuun kunnat paitsi Puolanka ja Kajaani).

Asuminen

Kiintiöpakolaisperheiden ensiasuntojen valintaan vaikuttavat perheen koko, tarjolla olevat vapaat asunnot, Maahanmuuttoviraston esittämä erityispalveluiden tarve (esim. hissillinen talo tai 1. kerros) sekä mahdollisuuksien mukaan muiden palveluiden läheisyys (päivähoito jne.) Tärkeänä pidetään myös kotoutumisen kaksisuuntaisuuden toteutuminen ja yhdenvertaisuus myös asumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Osa perheistä vuokraa asuntoja ja omakotitaloja yksityisiltä henkilöiltä.

Kiinteistö Oy Suomussalmen Vuokrataloilla on tähän asti ollut riittävästi tyhjiä asuntoja tulevia pakolaisia varten. Tarjolla olevien asuntojen koko on otettava huomioon tulevien perheiden valinnassa.

Ennen pakolaisten saapumista kunta vuokraa pakolaisille asunnot Suomussalmen Vuokratalot Oy:ltä tai Suomussalmen kunnalta. Vuokrasopimukset tehdään yleisen käytännön mukaan pakolaisten kuntaan tulokuukaudeksi kunnan nimiin. Vuokrasopimukset allekirjoittaa pakolaisohjaaja. Vuokrasopimusten allekirjoituspäivänä pakolaisohjaaja tarkastaa asuntojen kunnan. Sähkö sopimukset tehdään myös kunnan nimiin pakolaisten tulokuukaudeksi, jonka jälkeen ne kuten vuokrasopimuksetkin siirretään pakolaisten omiin nimiin. Vuokramaksu ennen pakolaisten saapumista on kunnalle valtion toimesta korvattava menoerä, maahanmuuttovirasto maksaa myös mahdollisesta pitempiketoisesta odotusajasta aiheutuvat vuokratulot.

Alkuvaiheessa perheitä ohjataan aktiivisesti säästeliääseen ja turvalliseen asumiseen. Asumistaitoihin perehdyttäminen onkin olennainen pakolaisohjaustehtävä alkuvaiheen kotouttamistyössä. Pakolaiset vastaavat itse kulutukseen perustuvista sähkö- ja vesimaksuista.

Ohjaajien organisoimat tavara- ja vaatekeräykset ovat tuottaneet runsaasti kalusteita, astioita ym. kodin tarvikkeita sekä vaatetavaraa. Perusastiasto, sängyt, patjat, peitot ja tyynyt sekä muita kodin välttämättömiä tarvikkeita hankitaan asuntoihin Kainuun sotien aikuisten sosiaalityön myöntämänä täydentävänä toimeentulotukena. Ruoka-avustus yhden vuorokauden ruokatarvikkeille hankitaan maksusitoumuksella Kelan myöntämänä perustoimeentulotukena. Ohjaajien ja vapaaehtoisten voimin asunnot kalustetaan ja sisustetaan valmiiksi, koska lapsiperheiden matka lähtömaasta Suomussalmelle on pitkä ja uuvuttava ja saapuminen paikkakunnalle tapahtuu monesti yöaikaan.

Sosiaali- ja terveystalvet

Kansainvälistä suojelua saavilla kiintiöpakolaisilla on voimassa oleva oleskelulupa heti heidän tullessaan Suomeen ja heillä on siitä alkaen kuntalaisina sama oikeus julkisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kuin muillakin kuntalaisilla.

Kaikki kiintiöpakolaiset läpikäyvät terveystarkastukset ja heidän rokotussuojansa varmistetaan ennen kuin lapset voivat osallistua päiväkodin toimintaan tai perusopetukseen. Pakolaiset aluksi ohjataan palvelupisteisiin sekä laboratorio- ym. sosiaali- ja terveystalvetuiden pariin. Vähitellen he oppivat toimimaan heille varattuina aikoina itsenäisesti. Kun palveluaika on varattu ennalta, ovat joko ohjaaja tai palvelun tuottaja tarvittaessa hankkineet puhelin- tai läsnäolotulkauksen.

Pakolaisten terveydentila on osoittautunut Maahanmuuttoviraston toimittamien esitietojen mukaiseksi. Terveystalvetila on melko hyvä, mutta mikäli on aihetta, pyytää ohjaaja erikoislääkäriltä tarvittavan lausunnon erityiskorvattavien kustannusten hakemiseksi ELY:lta. Tällä hetkellä Suomussalmella on voimassa neljä erityiskustannussopimusta.

Pakolaiset ovat kuntalaisina samoin edellytyksin kuin muutkin kuntalaiset oikeutettuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kuten sairausvakuutuksiin, työmarkkinatukeen tai toimeentulotukeen, yleiseen asumistukeen ja lapsilisään.

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Pakolaislapset ovat yhdessä kantaväestön lasten kanssa osallistuneet varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Esiopetuksessa valmistava opetus tapahtuu inkusoidusti ryhmän sisällä. Valtakunnalliset, maakunnalliset ja paikalliset varhaiskasvatuksen ja esiopetukset opetussuunnitelmat linjaavat kunnassa tarjottavia palveluja.

Pakolaislapset osallistuvat valmistavaan opetukseen tarpeen mukaan. Valmistavan opetuksen aikana ja sen jälkeen lapset integroidaan yleisopetuksen ryhmiin iän ja taitotason mukaan. **Oppivelvollisuusiän (18 v.) ylittäneet henkilöt ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi ja hakevat koto-koulutuksiin, aikuisten perusopetukseen tai toisen asteen koulutuksiin.**

Toistaiseksi Suomussalmella pakolaislapsille ei ole järjestetty oman äidinkielen (**arabia ja kurdi**) opetusta.

Tulkkkaus

Kiintiöpakolaiset ja muut maahanmuuttajat saavat kotoutumispalveluihin sekä sosiaali- ja terveystieteisiin tulkkkauspalveluja niin että korvausajalle ei ole määräaika. Kunnan pakolaisohjauspalvelujen päättymisen jälkeen (4 vuotta kiintiöpakolaisen saapumisesta) toimijat hakevat korvaukset suoraan KEHA-keskuksesta. Tulkkkaus- ja käänöspalveluiden osalta kunta **osallistuu kilpailutukseen Kajaanin kaupungin kanssa.**

Pakolaisohjauksen, päivähoiton, koulun ja **Kainuun** soten tilaamien kilpailutettujen tulkkauksen kustannukset ovat kunnalle kokonaan korvattavia kuluja. Pakolaisohjaajat antavat yksityiskohtaiset ohjeet tulkkkaus- ja käänöspalveluiden tilaamisesta ja käytöstä maahanmuuttajien parissa toimiville kunnan työntekijöille sekä tarvittaessa Kainuun **hyvinvointialueen** toimijoille.

Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Pakolaisille tehdään saapumisen jälkeen kotoutumislain mukainen alkukartoitus, jonka avulla arvioidaan alustavasti työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve. Alkukartoituksen aikana selvitetään maahanmuuttajan aikaisempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä tarvittaessa muut työllistymiseen ja kotoutumiseen vaikuttavat seikat.

TE-toimisto laatii alkukartoituksen/haastattelun perusteella yhdessä pakolaisen kanssa kotoutumissuunnitelman työnhaun alkaessa. Suomussalmella kiintiöpakolaisten ensimmäinen kotoutumissuunnitelma tehdään yhdessä asiakkaan ja pakolaisohjaajan kanssa. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttaja joustavasti ja tarvelähtöisesti sellaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi.

Osaaminen, koulutus, työllistyminen

Suomussalmella pakolaisten osallisuutta, kotoutumista ja työllistymismahdollisuuksia on tuettu erilaisten koulutusmahdollisuuksien kautta. **Kunnassa toimii myös vieraskielisten työllisyystiimi, johon kuuluu edustajat elinvoimapalveluista, työvoimahallinnosta, kaikkien maahanmuuttajaryhmien koto-kouluttajat ja pakolaisohjaajat. Tiimin tavoitteena on työllistymispolkujen tehostaminen, tarvittavien ammattikoulutusten ennakointi, olemassa olevan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä työelämän kohtaanto-ongelmaan vastaaminen.**

Työvoimapolitiittisina koulutuksina Suomussalmella toteutetaan orientoiva jakso heti maahan saapumisen jälkeen sekä ammatillisesti suuntautunut koto-koulutus. **Orientoivan jakson** toteuttaja on Edukai Oy. Jakson pituus on 7 viikkoa. Vuonna 2021 on toteutettu kaksi orientoivaa koulutusta (kevällä 2021 4 opiskelijaa (jatkopolut luki-, perusopetus ja kotokoulutus) ja syksyllä 2021 11 opiskelijaa (jatkopolkuna luki-opetus)). **Koto-koulutuksen** järjestää Spring House Oy (02/2022 9 opiskelijaa, joista suurin osa muita maahanmuuttajia). Koulutukseen kuuluvat pitkät työkokeilujaksot.

Suomussalmen kunta järjestää aikuisille maahanmuuttajille Kianta-opiston kautta **luku- ja kirjoitustaidottomien opetusta**. Opiskelijavalinta luki-kursseille tehdään TE-toimiston kautta kielitaito- ja oppimisvalmiuskartoitusten pohjalta. Tämän lisäksi Suomussalmella on kaksi **aikuisten perusopetuksen** ryhmää. Nämä koulutukset ovat työttömyysetuudella tuettua omaehtoista opiskelua. Kotoutumisajalla olevan maahanmuuttajan omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella on säädetty kotoutumislain nojalla. Tavoitteena on varmistaa toimeentulo siten, että maahanmuuttaja pystyy kotoutumisen alkuvaiheessa opiskelemaan kotoutumisensa ja työmarkkinoille työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumisajalla tarkoitetaan tällä hetkellä pääsääntöisesti oleskeluluvan saamista seuraavia kolmea vuotta. Sen jälkeen maahanmuuttajan omaehtoisen opiskelun tukemiseen työttömyysetuudella sovelletaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännöksiä.

Kaikkien alkuvaiheen koulutusten aikana tehdään säännöllisin välein kielitaitoarviointeja eurooppalaisen kielitaidon viitekehysten mukaan (tasot A1-C2).

Alkuvaiheen koulutusten jälkeen pakolaiset jatkavat työelämään tai ammattikoulutuksiin. Pakolaistaustaiset kuntalaiset ovat tuttu näky suomussalmelaisilla työpaikoilla koulujen työhöntutustumisjaksojen ja työkokeilujaksojen kautta, sekä kausityöntekijöinä ja pysyvästi työllistyneinä. Ensimmäisen v. 2016 vastaanottoerän neljästä aikuisesta kiintiöpakolaisesta kolme on työelämässä, ja heistä osa on saanut suoritettua ammattitutkinnon tai ammattitutkinnon osia. Seuraavien vastaanottoerien pakolaiset (v. 2019 ja sen jälkeen) ovat vielä alkuvaiheen koulutuksissa ja työllistyvät mahdollisuuksien mukaan kausi- tai osa-aikatyöhön kerho-ohjaajina, avustajina, varastotyöntekijöinä, hotellin tarjoilijoina, pizzakokkeina jne.

Suomussalmella asuvat pakolaiset toivovat, että ammattiopintoja voisi jatkossa helpommin suorittaa oppisopimuskoulutuksena tai työvoimapolitiittisina koulutuksina omalla paikkakunnalla.

Osaamista ja työelämävalmiutta parannetaan myös vapaalla ajalla kansalaisopiston järjestettävillä kursseilla, esim. englannin kielen alkeet jne.

Hyvät väestösuhteet, järjestöt ja kuntalaiset kotoutumisen tukena

Järjestöillä ja etenkin kuntalaisilla on Suomussalmella ollut alusta alkaen merkittävä rooli maahanmuuttajien tukemisessa sekä kaksisuuntaisen kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämässä. Hyvillä väestösuhteilla pyritään luomaan myönteisiä asenteita, toimivaa vuorovaikutusta, turvallisuuden tunnetta ja yhteiskunnallista osallisuutta paikallisella tasolla.

Ennen pakolaisten kuntaan tuloa SPR järjestää ystävätoiminnan koulutuksia ja täydentäviä Tulijan ystävänä ja tukena -kursseja. Näiden kurssien kautta pyritään löytämään jokaiselle pakolaisperheelle joko ystäväperhe tai vapaaehtoinen tukihenkilö, joka on auttamassa arjen asioissa ja tutustuttamassa pakolaisia monin eri tavoin suomalaiseen kulttuuriin, tapoihin, palvelutarjontaan ja harrastusmahdollisuuksiin. Toimintaan kaivataan lisää aktiivisia tukihenkilöitä!

Eri järjestöt ja seurakunta ovat järjestäneet pakolaisten ja kantaväestön yhteisiä ruokailtoja, matkoja, tutustumiskäyntejä, esittelytilaisuuksia, askarteluiltoja, juhlatilaisuuksia yms.

Paikalliset urheiluseurat järjestävät liikuntatoimintaa pakolaisille yhdessä kantaväestön kanssa, pakolaislapsia osallistuu esim. Suomussalmen Palloseuran toimintaan.

Vapaaehtoistyössä on eri tavoin mukana yli 80 kuntalaista, mikä ylittää huomattavasti valtakunnallisen keskiarvon. Vapaaehtoistyön tueksi Facebookissa toimii Suomussalmen vapaaehtoinen maahanmuuttajatyö -ryhmä, jossa on tällä hetkellä **124 jäsentä**.

Kaikki edellä mainittu osoittaa kuntalaisten suhtautuvan myönteisesti kiintiöpakolaisperheisiin. Myös pakolaiset itse haluavat olla aktiivisina ja tasavertaisina toimijoina. Vapaaehtoistyön onnistunut käynnistäminen on saanut tunnustusta muualla maakunnassa ja myös sen ulkopuolella.

Johtopäätökset

Pakolaisten vastaanottojärjestelyt ovat sujuneet Suomussalmella pääsääntöisesti hyvin. Kaikki kunnan järjestämät peruspalvelut sekä pakolaisohjaus ovat olleet pakolaisten ulottuvissa heti alusta lähtien. Vastaanottoa on onnistuttu mallintamaan niin, että uusien ryhmien vastaanotto on sujuvaa ja kustannustehokasta.

Pakolaisten osallistuminen erilaisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin on ollut näkyvää ja on tuonut vireyttä kunnan katukuvaan. Suomussalmen imago edistyksellisenä ja monikulttuurisuutta tukevana kuntana on vahvistunut. **Oamalla työpanoksellaan** pakolaiset ovat tuoneen omaa osaamistaan suomussalmelaisiin yrityksiin.

Yhteistyö pakolaisohjauksen ja sidosryhmien välillä on toiminut pääsääntöisesti hyvin. **Pakolaisohjaajat tukevat** maahanmuuttajien parissa työtä tekeviä toimijoita järjestämällä koulutuksia, keskustelutilaisuuksia ja osallistamalla verkostopalaveriin. Tiivis kuntaympäristö ja haastavat tehtävät nostavat **pakolaisohjaajien henkilövalinnat** tärkeään rooliin onnistuneen kotoutuksen kannalta.

Toiminnan turvaamiseksi olisi tärkeää, että Suomussalmelle tulisi valtuuston päättämä määrä pakolaisia vuosittain **ja että vastaanottopäätös olisi pitkäkestoisempi, esim. yhden valtuustokauden mittainen**. Silloin pystyttäisiin paremmin turvaamaan palvelujen jatkuvuuden ja esim. kotokoulutusta olisi tarjolla koko ajan eritasoisille ryhmille. Mikäli kunnasta riippumattomista syistä pakolaisten vastaanotto ei onnistu saman vuoden aikana olisi tärkeää, että kiintiötä voisi käyttää seuraavana kalenterivuotena.

KUSTANNUKSET

Kunnat ovat kotoutumislain mukaisesti oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin kotoutumispalveluiden järjestämisestä. Korvaukset on tarkoitettu pakolaisten ohjaukseen ja neuvontaan sekä muuhun heidän kotoutumisestaan tukevaan toimintaan. Korvaukset jakautuvat laskennallisiin korvauksiin sekä toteutuneiden kulujen mukaan maksettaviin korvauksiin.

Kunta saa **laskennallista korvausta** jokaisesta vastaanotetusta henkilöstä 2 300 €/vuosi yli 7-vuotiaista ja sitä vanhemmista sekä 6 845 €/vuosi alle 7-vuotiaista. Korvausaika on 4 vuotta kiintiössä tulleista henkilöistä ja 3 vuotta turvapaikkamenettelyn kautta tulleista henkilöistä. Laskennallisen korvauksen maksaminen on automatisoitu keväällä 2016 **ja vuonna 2021 olemme siirtyneet sähköiseen maksatukseen**. Lisäksi KEHA-keskus maksaa kunnalle 700 euron korvauksen jokaisesta henkilöstä, jolle kunta on laatinut alkukartoituksen. Suomussalmelle tulevien **työikäisten** pakolaisten alkukartoituksen laatii TE-toimisto.

Kunnalle voidaan korvata toteutuneiden kulujen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon **erityiskustannuksia** kuten vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen, erityiset

sosiaalitoimen kulut (esimerkiksi lastensuojelu), muista erityisistä syistä kunnalle aiheutuneet kustannukset ja ilman huoltajaa maassa oleskelevien lasten ja nuorten palvelut. Kustannusten korvaaminen perustuu sopimukseen, jonka kunta ja ELY-keskus ovat tehneet kyseistä henkilöä koskevista erityisistä kustannuksista.

Kunnalle korvataan **tulkkauspalvelut**, jotka ovat olleet tarpeen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, kotoutumissuunnitelman laatimiseen, maahanmuuton alkuvaiheen kotoutumispalveluiden käyttöön, perehdyttämiseen kunnassa sekä koulun ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön. Myös **kääntämisestä** aiheutuvia kustannuksia voidaan korvata tapauskohtaisesti. KEHA-keskus korvaa kustannukset kunnalle täysimääräisinä palvelun tuottajan laskutuksen mukaan. Toteutuneiden kustannusten mukaan kunnalle korvataan kohderyhmään kuuluvalle henkilölle maksetusta **toimeentulotuesta** aiheutuneet kustannukset (Kainuussa päätökset kuntaantuloavustuksesta sekä ehkäisevästä ja täydentävästä toimeentulotuesta tekee Kainuun sote). Korvausaika on enintään 3 vuotta.

Näiden lisäksi EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) kautta rahoittaman Sylvia-hankkeen kautta **oli mahdollista hakea vuosina 2019, 2020 ja 2021** lisätukia pakolaisten vastaanottoon. **Laskennallisen korvauksen lisäosa** vuonna **2021** kuntaan saapuneista kansainvälistä suojelua saavista on **1369 euroa alle 7-vuotiaista ja 460 euroa** 7 vuotta täyttäneistä henkilöistä. Lisäosa on haettu KEHA-keskuksesta **maaliskuussa 2021** ja se on maksettu hakemuksen mukaisesti. Korvaus maksetaan kunnalle kertakorvauksena riippumatta kunnassa asuttujen päivien tai kuukausien määrästä.

Kunnan maahanmuuttajataustaisen väestön osuus vaikuttaa kunnan **valtiosuuden** määrään, ja se lasketaan vieraskielisyyskertoimella. Lisäksi valtio maksaa opetuksen järjestäjälle **kotikuntakorvauksen**, jos esi- ja perusopetusta saavalla 6–15-vuotiaalla tai muulla kotikuntakorvauksen piiriin kuuluvalla, oppivelvollisella oppilaalla ei ole kotikuntaa Suomessa.

PAKOLAISTEN VASTAANOTON VAHVUUDET JA HEIKKOUEDET

VÄESTÖRAKENNE JA YMPÄRISTÖ

- + kunnan ikärekenne ↔ lapsiperheet
- + kunnan väkiluku ↔ 01/04 2021 muuttovoittoa 25 henkilöä
- muuttohalukkuus
- pitkät etäisyydet, loittonevat palvelut, kaventuva palvelutarjonta
- kylmä ilmasto

HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

- + monikulttuurisuus
- + vireä vapaaehtoistoiminta
- + lahjoitustavaroiden vastaanotto ja jakaminen
- + oma kokemusasiantuntijaverkosto (uusien perheiden tukeminen)
- + vahva myönteinen medianäkyvyys (Ylä-Kainuu, Yle jne.)
- + monipuolinen vapaa-ajan toiminta, loistavat harrastusmahdollisuudet lapsille ja aikuisille
- suomalaisten kavereiden, tukiperheen tai tukihenkilön löytäminen
- korona-ajan rajoitukset

KOULUTUS- JA TYÖLLISTYMISPOLKU

- + nopea pääsy koulutuksiin
- + työllisyysohjaaja
- + aikuisten perusopetus omalla paikkakunnalla
- + kohentunut työllisyystilanne ja työvoiman kysyntä
- pakolaisten heikko pohjakoulutus ja heikot oppimisvalmiudet, ammattikoulutuksen puute
- ammattikoulutuksen puute Suomussalmella
- ennakkoluulot ja -asenteet työpaikoilla
- suomalaisen työelämän sääntöjen noudattaminen

VARHAISKASVATUS, ESI- JA PERUSOPETUS

- + uskonnonopetus koulussa
- + arabian kielen kerho lapsille (2 ryhmää)
- + Halal-ruoka varhaiskasvatuksessa
- oman äidinkielen (arabia ja kurdi) opetus peruskoulussa
- lasten integrointi suomalaisiin ryhmiin (usein erittäin heikot opiskelunvalmiudet ja heikko lähtötaso)
- ei ole S2 opetussuunnitelmaa esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa
- rekrytointihaasteet mm. perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

KOTO- JA MUUT PALVELUT

- + Kainuun maahanmuutto- ja kotokentän toimijoiden tiivis verkosto
- + asiakkaan ja pakolaisohjaajan tiivis ja toimiva ohjaussuhde
- + laskennalliset ja haettavat korvaukset sekä Sylvia-hankkeen lisätuet
- + kehittyneet mobiilitulkkausmahdollisuudet
- koto-palvelut muille maahanmuuttajille
- sopivankokoiset asunnot isoille perheille
- läsnäolotulkkien huono saatavuus
- korona-ajan rajoitukset
- valtuusto tekee vastaanottopäätöksen vain vuodeksi kerrallaan